

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____ (Жердецька Л. В.)

“ ___ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 **Фінанси, банківська справа та страхування**
за магістерською програмою професійного спрямування «Управління
діяльністю банків на фінансовому ринку»

на тему:

«КОНКУРЕНЦІЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ»

Виконавець:

студентка ЦЗФН

Чубенко Катерина Олександрівна

(підпис)

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Гаркуша Ю. О.

(підпис)

ОДЕСА- 2020

АНОТАЦІЯ

Чубенко К. О. «Конкуренція на фінансовому ринку».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою професійного за спрямування «Управління діяльністю банків на фінансовому ринку».
Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2020 р.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – явище конкуренції на фінансовому ринку.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти процесу конкуренції на фінансовому ринку України.

Проаналізовано теоретичні основи конкуренції на фінансовому ринку; форми та види конкуренції на фінансовому ринку; методи оцінки конкурентного середовища на фінансовому ринку; сучасний стан конкуренції на ринку банківських послуг; конкурентні позиції банків та небанківських фінансових посередників на фінансовому ринку України; ступінь конкуренції на фінансовому ринку Одещини; світовий досвід розвитку конкуренції на фінансовому ринку; стан регулювання державою конкуренції на фінансовому ринку України. Запропоновано шляхи підвищення ефективності регулювання та підвищення рівня конкуренції на фінансовому ринку України.

Ключові слова: банк, концентрація, конкуренція, фінансовий ринок, фінансові посередники, індекс концентрації, загальний індекс галузевої концентрації, індекс Херфіндаля-Хіршмана, індекс Розенблюта, антимонопольна політика, конкурентна політика.

ANNOTATION

Chubenko K. «Competition in the financial market»

Thesis for Master degree in the specialty 072 «Finance, banking and insurance» under the master's program «Management of banks in the financial market».
Odessa National Economics University. – Odessa, 2020.

Thesis consists of three chapters. Object of study is the process of competition in the financial market

Thesis deals with theoretical aspects of the competition process in the financial market of Ukraine.

Author analysis theoretical foundations of competition in the financial market; forms and sees competition in the financial market; methods of assessing the competitive environment in the financial market; the current state of competition in the market of banking services; competitive positions of banks and non-bank financial intermediaries in the financial market of Ukraine; the degree of competition in the financial market of Odessa; world experience in the development of competition in the financial market; the state of regulation of state competition in the financial market of Ukraine. Suggested ways to increase the efficiency of regulation and increase competition in the financial market of Ukraine.

Keywords: bank, concentration, competition, financial market, financial intermediaries, concentration index, general index of sectoral concentration, Herfindahl-Hirschman index, Rosenblut index, antitrust policy, competition policy.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНКУРЕНЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ	6
1.1 Сутність і значення конкуренції на фінансовому ринку.....	6
1.2 Форми та види конкуренції на фінансовому ринку.....	12
1.3 Методи оцінки конкурентного середовища на фінансовому ринку.....	19
Висновки до першого розділу	26
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТАНУ КОНКУРЕНЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	28
2.1 Аналіз стану конкуренції на ринку банківських послуг	28
2.2 Оцінка конкурентних позицій банків та небанківських фінансових посередників на фінансовому ринку України	34
2.3 Аналіз конкуренції на фінансовому ринку Одещини	43
Висновки до другого розділу.....	48
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ	51
3.1 Зарубіжний досвід розвитку конкуренції на фінансовому ринку	51
3.2 Державне регулювання конкуренції на фінансовому ринку України	59
Висновки до третього розділу	67
ВИСНОВОК	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73

ВСТУП

Актуальність теми роботи. Фінансовий ринок виступає основою забезпечення розвитку національної економіки. Без розвинутого, конкурентоспроможного фінансового ринку неможливо забезпечити поступальний соціально-економічний розвиток держави, безпечне функціонування суб'єктів господарювання, підвищення добробуту населення, убезпечення різних сфер його життєдіяльності. Проте сьогодні в Україні фінансовий ринок перебуває на етапі становлення, а його розвиток супроводжується численними проблемами економічного, нормативно-правового, організаційно-методологічного, інформаційно-аналітичного, кадрового і технологічного характеру. Чинне законодавство, що регламентує функціонування фінансового ринку, не є логічно завершеним. Бракує необхідних методичних розробок для підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності фінансових компаній. Немає ґрунтовних наукових досліджень і аналітичних матеріалів, пов'язаних з конкуренцією на фінансовому ринку України.

Конкуренція є невід'ємною складовою будь-якого розвинутого ринку, а конкурентна боротьба фінансових компаній спрямована на досягнення лідируючих позицій на фінансовому ринку. Адже, без конкуренції жоден ринок не може функціонувати ефективно, тому що конкуренція і конкурентна боротьба є основними інструментами розвитку економіки. Присутня конкуренція і на фінансовому ринку України, а про її посилення свідчить збільшення кількості фінансових компаній з іноземним капіталом, запровадження маркетингових та інноваційних технологій, а також увага, яка в останні роки приділяється кадровим проблемам, рекламі й популяризації послуг, котрі пропонуються банками, страховими компаніями, лізинговими компаніями, кредитними спілками та ін.

І тому, в умовах жорсткої конкуренції адекватна оцінка конкурентоспроможності даного ринку є актуальним завданням, вирішення якого дозволяє обґрунтовано вибрати перспективні напрями діяльності та шляхи досягнення конкурентних переваг на фінансовому ринку.

Проблемам конкурентного суперництва на ринку увагу приділено у роботах класиків, зокрема Ф. Еджуорта, А. Курно, А. Маршала, Дж. Робінсона, А. Сміта, Ф. Хайєка, Е. Чемберліна та ін. Сучасними науковцями як України, так і зарубіжних країн також досліджується дана проблематика, а саме: С. Архіреєвою, Б. Делісом, І. Дорошенко, В. Корнєєвим, Ю. Коробовим, В. Пономарьовим, С. Козьменко, І. Школьник та ін. Проте, незважаючи на актуальність тематики поки що, дослідженням розвитку конкуренції саме на фінансовому ринку України науковці майже не приділяли уваги.

Метою роботи є дослідження та удосконалення теоретичних та методичних основ конкуренції на фінансовому ринку України.

Виконання мети роботи потребує вирішення наступних завдань:

- визначити теоретичні основи конкуренції на фінансовому ринку;
- визначити форми та види конкуренції на фінансовому ринку;
- проаналізувати та охарактеризувати методи оцінки конкурентного середовища на фінансовому ринку;
- оцінити сучасний стан конкуренції на ринку банківських послуг;
- проаналізувати конкурентні позиції банків та небанківських фінансових посередників на фінансовому ринку України;
- визначити ступінь конкуренції на фінансовому ринку Одещини;
- дослідити світовий досвід розвитку конкуренції на фінансовому ринку;
- охарактеризувати стан регулювання державою конкуренції на фінансовому ринку України.

Об'єктом дослідження є явище конкуренції на фінансовому ринку.

Предметом дослідження є теоретичні основи явища конкуренції на фінансовому ринку .

У роботі для досягнення поставленої мети було використано такі **методи дослідження**: теоретичне узагальнення, порівняння та систематизація (при дослідженні сутності поняття «конкуренція», «конкуренція на фінансовому ринку»), фінансово-економічний аналіз та графічний аналіз (для наочного представлення результатів дослідження).

Інформаційною базою дослідження є концептуальні положення фундаментальних і прикладних наукових робіт провідних вітчизняних і зарубіжних учених в області теорії конкуренції, фінансів і банківської справи, а також закони України, нормативні правові акти, міжнародні стандарти фінансової звітності, публікації економічної періодики.

Робота ґрунтується на аналізі науково-методичної літератури, методичних посібників та напрацювань сучасних та попередніх економістів та вчених в галузі фінансів та банківської справи. Для розрахунку використані фінансові результати діяльності банків та небанківських фінансових посередників.

Наукова новизна роботи полягає у наступному:

- узагальнено та удосконалено теоретичні основи поняття конкуренції на фінансовому ринку;
- узагальнено методичні підходи до оцінки рівня конкуренції на фінансовому ринку;
- запропоновано шляхи підвищення ефективності регулювання та підвищення рівня конкуренції на фінансовому ринку України.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел.

Загальний обсяг роботи складає 79 сторінок комп'ютерного тексту, у тому числі 20 таблиць, 7 рисунків та список використаних джерел з 64 найменувань.

ВИСНОВОК

Проведені в роботі дослідження дозволяють зробити наступні висновки.

Конкуренція є невід'ємною складовою кожного сегменту ринкової економіки, а її загостренню сприяють інтеграційні процеси у світовій економіці.

Під конкуренцією на фінансовому ринку розуміють особливий тип взаємовідносин, який вимагає від суб'єктів ринку здійснення процесів управління своїми конкурентними перевагами у межах певної моделі(моделей) ринку за допомогою розробки та впровадження інновацій для досягнення поставлених цілей шляхом змагання, суперництва, співпраці, партнерства, співпідприємництва з конкурентами за найбільш повне та найкраще задоволення об'єктивних та суб'єктивних потреб у межах законодавства.

Розвиток ринкової активності супроводжується процесами створення нових фінансових установ, що зумовлює подальше загострення конкуренції.

До основних видів конкуренції на фінансовому ринку можна віднести:

- внутрішньогалузеву конкуренцію;
- міжгалузеву конкуренцію;
- цінову конкуренцію;
- нецінову конкуренцію;
- недобросовісну конкуренцію.

Також, можна виділити такі форми прояву конкуренції на фінансовому ринку: функціональна, предметна та видова конкуренція.

Фінансовий ринок виступає основою забезпечення розвитку національної економіки, а тому, в цьому контексті актуальності набирає розробка науково-методичного підходу до оцінки конкуренції.

Сьогодні не існує однозначних підходів до методології дослідження конкурентоспроможності організації та складу показників у межах відповідних методів її оцінювання.

В ході роботи, було зроблено висновок, що найбільш практична методика розрахунку базується на оцінці динаміки ряду показників діяльності фінансових організацій. Серед показників, котрі дадуть змогу дослідити ефективність діяльності фінансових організацій України, було виділено: індекс концентрації, загальний індекс галузевої концентрації, індекс Херфіндаля-Хіршмана, індекс Розенблюта, індекс Ганнаха та Кея та U-індекс.

Однією з проблем конкуренції на фінансовому ринку є мала вивченість цього поняття, адже вітчизняні та зарубіжні вчені досить мало приділяють уваги конкуренції саме на фінансовому ринку.

Аналізуючи конкурентне середовище банківського ринку можна дійти до висновку, що серед 75 банків України (станом на 01.01.2020 року) АТ КБ «Приват Банк» майже за всіма показниками зайняв перші позиції в рейтингу банків України. Також до п'ятірки лідерів ввійшли «Ощадбанк», АТ «Укресімбанк», АБ «Укргазбанк» та АТ «Райффайзен банк Аваль». Важливо також звернути увагу, що чотири банки з п'ятірки лідерів є державними. Така їх позиція в рейтингу, зумовлена тим, що вони мають неабияку підтримку з боку держави та діють не зовсім в рівних умовах з недержавними банками, що робить з них більш сильніших гравців на банківському ринку України.

При аналізі конкуренції між банками та небанківськими фінансовими посередниками, було виділено, що кредитні операції, це саме той сегмент фінансового ринку на котрому банки найбільше зазнають конкуренції з боку небанківських фінансово-кредитних інститутів.

З проведеного аналізу динаміки кредитів наданих небанківськими фінансовими інститутами та банками, можна зробити висновок, що поряд з тим, що кількість небанківських фінансово-кредитних установ щороку збільшується і в більших масштабах, ніж банки отримують ліцензії на діяльність, проте показники наданих кредитів, величина активів та динаміка середньорічних

відсоткових ставок показують, що банки все ж займають домінуючу позицію на фінансовому ринку. Та незважаючи на це з кожним роком банки зазнають все більшу конкуренцію з боку небанківських фінансових інститутів. В цих умовах перед банками особливо гостро постає необхідність переосмислення своєї стратегії з метою визначення свого місця на ринку і формування портфеля конкурентних фінансових послуг.

Що ж стосується аналізу конкурентного середовища на фінансовому ринку Одещини, то виходячи з отриманих результатів було зроблено висновок, що ринок банківських послуг в області не є монополізованим, а переважна більшість банків працює в рівних умовах.

Світовий досвід котрий було розглянуто в роботі доводить, що державний підхід полягає не лише у антимонопольному регулюванні, а й у встановленні нових правил, здатних усунути причини прояву недобросовісної конкуренції та зробити нормальні умови на ринку для розвитку добросовісної конкуренції.

В Україні на сьогодні основні засади конкурентного регулювання на фінансовому ринку окреслено у Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», а основним органом конкурентного регулювання є Антимонопольний комітет України та інші державні органи, котрі здійснюють контроль за діяльністю учасників ринків фінансових послуг. Але, ці положення мають узагальнений характер, та не розкривають основних засад захисту конкуренції на ринку фінансових послуг, а основні регулятори більше зосереджені на питаннях фінансової стійкості учасників ринку, ніж на їх конкурентоспроможності та дотриманні ними основних вимог ведення чесної конкурентної політики на ринку.

В межах даної роботи було запропоновано наступне:

По перше. Державі необхідно розробити більш радикальні засоби боротьби з будь-якими проявами домінування на фінансовому ринку та запровадити єдиний підхід для визначення рівня монополізації фінансового ринку.

Також, варто розглянути, як варіант, створення нового виконавчого органу, котрий буде більш детально займатися питаннями регулювання та розвитку саме процесу конкуренції на різних ринках держави, враховувати особливість кожного ринку і вже на основі цього буде вводити методи регулювання чи заохочення конкуренції на ринку.

По друге. Для забезпечення підвищення конкурентоспроможності банків в регіонах, необхідно реформувати банківську систему та створити необхідні умови для виникнення потужних регіональних банків, які б стимулювали розвиток усіх регіонів України.

По третє. Необхідно сформувати у населення довірливе ставлення до представників фінансового ринку. Поки в населення не буде сформовано довірливого ставлення до представників фінансового ринку, всі намагання та реформи не дадуть ніяких результатів, адже саме споживач і є тим об'єктом за увагу котрого і конкурують організації на фінансовому ринку.

На підставі викладеного можна зробити висновок - рівень конкуренції на фінансовому ринку в Україні свідчить про необхідність її підвищення. Це може бути забезпечено за допомогою розглянутих в роботі пропозицій, щодо покращення регулювання конкуренції з боку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абакуменко О. В. Моделювання рівня конкуренції на фінансовому ринку України / О. В. Абакуменко // Бізнес Інформ. 2013. № 5. С. 302-310.
2. Абакуменко О. В. Світовий фінансовий ринок: конкуренція за інвестора / О. В. Абакуменко, М. О. Омеляненко // Чернігівський науковий часопис Чернігівського державного інституту економіки і управління. Сер. 1 : Економіка і управління. 2013. № 1. С. 90-97
3. Абрамов А. Регулирование финансовых рынков: модели, эволюция, эффективность / А. Абрамов, А. Радыгин, М. Чернова // Вопросы экономики. 2014. № 2. С. 35.
4. Архієреєва І. «Історія економіки та економічної думки»/Архієреєва І.,доцента Решетняк Н./ С. 2010 – 281.
5. Бабаян М. Н. Отличия конкуренции на рынке банковских услуг от конкуренции на других финансовых рынках// Проблемы предпринимательства в экономике России. Межвузовский сборник научных трудов/ Под. ред. А.В. Бандурина. – М.: ООО «Технологии стратегического менеджмента». 2005. №8. С. 19-30.
6. Баглюк Ю. Б. Страховий ринок України: капіталізація й конкуренція / Ю. Б. Баглюк // Фінанси України. 2012. № 4. С. 67-75.
7. Богоявленская В. История экономики та економічної думки: навч. посіб. / [В. П. Якобчук, Ю. В. Богоявленская, С.Т. В. Тищенко] ; Навч. посіб. /В. П. Якобчук, Ю. В. Богоявленська, С.Т. В. Тищенко К.: «Центр учбової літератури», 2015. С. 391 .
8. Вініченко І. І. Конкуренція: сутність та концепції дослідження / І. І. Вініченко // Економіка та держава. 2015. № 10. С. 8-10.
9. Вовк В.Я. Сутність та зміст конкурентоспроможності банку //Науковий вісник Ужгородського університету. 2011. № 33(ч. 2). С. 23-28
10. Галкин Д. Э. Направления повышения конкурентоспособности кредитных предпринима

- тельських структур : автореф. дисканд.экон.наук:спец. «Экономика и управление народным хозяйством(предпринимательство)» и «Финансы, денежное обращение и кредит» / Дмитрий Эмилевич Галкин. Тамбов, 2009. С. 23.
11. Гаркуша Ю.О. Визначення конкурентних позицій банків та небанківських фінансових посередників на фінансовому ринку України: стаття канд. екон. наук: УДК 336.71 . Одеса, 2012. 13 с.
 12. Гладких Д. Умови конкуренції на українському ринку банківських послуг / Д. Гладких // Вісник Національного банку України. 2012. № 9. С. 9-13.
 13. Гроші та кредит : підручник. – [4-те вид., перероб. і доп.] /М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін. ; за заг. ред. М. І. Савлука. –К. : КНЕУ, 2006.С. 744.
 14. Дорошенко І. Теоретико-методологічні основи концепції розвитку фінансових ринків в умовах глобальної кризи / І. Дорошенко, О. Делі // Банківська справа. 2009. № 3. С. 20–31
 15. Другов О.О. Політика регіонального розвитку банківської системи України / О.О. Другов // Вісник Української академії банківської справи. 2006. №1. С. 56 – 60.
 16. Дудін М. М. Конкуренція – особливий двигун економічного прогресу в західних моделях суспільного розвитку, фактора забезпечення національної безпеки країни / М. М. Дудін // Право і Безпека. 2014. № 2. С. 171-176.
 17. Енциклопедія банківської справи України. [ред. В. С. Стельмах]. Національний банк України. Інститут незалежних експертів. К.: Молодь: Ін Юре, 2001. С. 680.
 18. Завадська Д. В. Визначення стратегічної конкурентоспроможності банків Одеської області в умовах регіональних диспропорцій та трендового зменшення кредитної активності: канд. екон. наук. Одеса, 2015. 24 с.

19. Закон України «Про захист економічної конкуренції» : від 11 січня 2001 року №2210-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. №12. С. 64.
20. Закон України від 12.07.2001 № 2664-III. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1087.807.6&nobreak=1>.
21. Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1088.1126.5&nobreak=1>
22. Кілієвич О. Стимулювання конкуренції як чинник європейської інтеграції України / О. Кілієвич // Нац. безпека і оборона. 2007. № 7 (91). С. 59-62.
23. Ковриженко Л. О. Банківська конкуренція: сучасний стан та проблеми розвитку в Україні / Л. О. Ковриженко // Економічний аналіз. 2016. Т. 23(1). С. 130-136.
24. Конкуренційне законодавство України: Юридичний збірник. К., 2002. С. 47
25. Корецька Н.І. Модель розвитку регіонального банку // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: наук. зб. Вип 7. Т.1 / за ред. І Г. Ткачук. Івано-Франківськ, 2011. С. 64-67.
26. Корнеєв В. В. Фінансові посередники як інститути розвитку : монографія / В. В. Корнеєв. – К. : Основа, 2007. с. 192 .
27. Лук'янов В.С. Сучасні фінансові ринки : монографія / В.С. Лук'янов. К.: Знання, 2013. С. 58-60.
28. Лупак Р. Л., Васильців Т. Г. Конкурентоспроможність підприємства. Сучасні теорії конкуренції: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2016. С. 486.
29. Могильницька М., Побурко Я. Про оцінювання ефективності банківської системи регіону // Регіональна економіка. 2005. №2. С. 206 — 213.

30. Науменко І. Конкурентоспроможність економіки та конкурентна політика України в контексті європейської інтеграції / І. Науменко // Європейська інтеграція та Україна. – [Б. м. : б. в.], 2008. С. 90-107.
31. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.bank.gov.ua
32. Офіційний сайт АБ «Укргазбанк».[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrgasbank.com/>
33. Офіційний сайт АТ «Райффайзен банк Аваль».[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.aval.ua/ru>
34. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк».[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua/ua>
35. Офіційний сайт АТ «Укрексімбанк».[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.eximb.com/>
36. Офіційний сайт АТ КБ «Приват банк».[Електронний ресурс]. Режим доступу: : <https://privatbank.ua/ru>
37. Офіційний сайт Головного управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.od.ukrstat.gov.ua>
38. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
39. Офіційний сайт міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk>
40. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
41. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua>
42. Паламарчук Г. Особливості рейдерства в Україні та політика його подолання / Г. Паламарчук, Л. Венгер // Економіка України. 2007. № 10. С. 38–45.

43. Пахомов Ю. М. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Ю. М. Пахомов, Д. Г. Лук'яненко, Б. В. Губський. Київ : Україна, 1997. – 238 с.
44. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов / М. Портер ; пер. с англ. М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. с. 454.
45. Про Антимонопольний комітет України : закон України від 26 листопада 1993 р. № 3659-ХІІ/ Відомості Верховної Ради України. 1993. №50.С. 472.
46. Про банки та банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 07.12.2000 № 2121-ІІІ. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
47. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 №2664-ІV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
48. Региональные банковские системы и инвестиционные процессы / Консорциум по вопр. приклад. эконом. исслед., Канадск. агентство по междунар. развитию [и др.]. М.: ИЭПП, 2007. с .134.
49. Рейтинг українських банків – 2020 // Сайт Mind. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mind.ua/>
50. Річні звіти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2016–2019 роки. URL : <http://nfp.gov.ua/content/richni-zviti-nackomfinposlug.html>
51. Розпорядження Держфінпослуг «Про затвердження Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами» від 10.02.2017. № 3981. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0565-05> .
52. Розпутенко І. В. Державна політика України в контексті гео економічних змін / І. В. Розпутенко // Наук.інформ. вісн. з держ. упр. 2009. № 2. С. 25-29.

53. Сич Є. М., Ільчук В. П., Гавриленко Н. І. Ринок фінансових послуг. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 428 с.
54. Сідельник О.П. Позиціонування небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг як фактор підвищення їх конкурентоспроможності. Вісник Університету банківської справи НБУ. 2011. № 2 (11). С. 234-239
55. Ступка Н.М. Конкурентоспроможність комерційних банків на ринку кредитних ресурсів // Науковий вісник. 2004, №14.4. С. 303 – 308.
56. Суторміна, К. М. Оцінка індикаторів концентрації ринкової структури банківської системи України / К. М. Суторміна // Бізнес Інформ. 2014. № 6. С. 330-335.
57. Тарханова Н. О. Глобалізація світового господарства та її вплив на економічний розвиток України // Вісник ДНАБІА. 2013. №2013-2 (100). С. 6.
58. Трохименко В. І. Розвиток цінової та нецінової конкуренції на ринку банківських послуг в Україні / В. І. Трохименко // Теоретичні та прикладні питання економіки. 2014. Вип. 2. С. 322-333.
59. Фатхутдинов Р. А. Методика разработки и реализации стратегии повышения конкурентоспособности организации. 3 изд. Синергия, 2011. 31 с.
60. Фінансовий портал «Мінфін» [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.minfin.com.ua
61. Формування конкурентоспроможності банку : монографія / О. В. Дубовик, А. Я. Кузнєцова, Т. Д. Гірченко. Л.: ЛБІ НБУ, 2005. с. 215 .
62. Хемел Г., Прахалад К. Конкуренція за майбутнє. Створення ринків завтрашнього дня. пер. з англ. Москва: Олимп-Бизнес, 2002. 288 с.
63. Школьник І. О. Роль конкуренції між фінансовими посередниками в розвитку фінансового ринку / І. О. Школьник // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (15 – 16 травня 2008 р.) : у 2-х т. /

Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». Суми, 2008. Т. 2. С. 5 – 6.

64. Якушева О. В. Конкуренція на ринку банківських послуг як мотив інноваційної діяльності банків / О. В. Якушева // Економічний аналіз. 2014. Т. 15(1). С. 284-291 .